

УДК: 631.162(477)

НОРМАТИВНО-РЕГУЛЯТОРНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сокіл О.Г., к.е.н.,
доцент кафедри обліку і аудиту
Таврійський державний
агротехнологічний університет

Досліджено критерії визначення сільськогосподарського підприємства. У статті розглянуто регуляторні аспекти сучасного бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств. Запропоновано удосконалити систему п'ятирівневого нормативного регулювання бухгалтерського обліку.

Ключові слова: нормативне регулювання, сільськогосподарське підприємство, бухгалтерський облік.

Вступ

Просування України шляхом ринкових перетворень, трансформація суспільних відносин, розвиток міжнародних економічних зв'язків, кардинальні зміни у структурі і формах власності, конкуренція, банкрутство, інші реалії сьогодення визначають сучасний етап розвитку економіки. Підприємство виступає основною ланкою економічної системи і суспільного виробництва. В умовах економічної кризи питання ефективного господарювання на рівні підприємства потребує негайного вирішення. При цьому підвищується роль та значення бухгалтерського обліку як суттєвого важеля управління господарською діяльністю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженнями проблеми нормативно-правового забезпечення обліку та контролю в Україні займалися вчені Л.В. Гуцаленко [1], В.М. Жук [2], Г.Г. Кірейцев [3], Т.Г. Маренич [4], В.П. Пантелєєв [5], В.М. Пархоменко [6], Н.І. Петренко [7], Н.І. Пилипів Н. [8], М.С. Пушкар [9], Л.К. Сук [10] та інші. Перелічені вище вчені зробили певний внесок у розвиток Законів України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”[11], “Про аудиторську

діяльність” [12], національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності, плану рахунків бухгалтерського обліку, системи національного регулювання бухгалтерським обліком, фінансовою звітністю та економічним контролем. Проте, багато проблем обліку, контролю, звітності залишилось невирішеними як з об’єктивних, так і з суб’єктивних причин. Зокрема, недостатньо уваги приділено науковцями глибокому критичному аналізу діючої нині нормативно-правової бази обліку і її порівнянню з колишньою (тобто тією, що була за радянських часів), з’ясуванню проблем і неузгодженостей, які виникають у процесі використання нормативно-правових актів з обліку та контролю витрат та доходів підприємств, об’єднань підприємств, видів економічної діяльності.

Постановка завдання

Об’єктивна нормативно-облікова інформація про стан та рух засобів та їх джерел формування дозволить визначити реальну картину ефективності управління та ведення обліку на цих підприємствах. За умов підвищення ролі бухгалтерського обліку в управлінні виробництвом зростає значення і необхідність у вірному та ефективному обґрунтуванні нормативної організації обліку.

Результати

Для того, щоб визначити регуляторно-організаційні особливості бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах необхідно визначити роль та значення цих підприємств в структурі галузі.

Закон України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років» [13], «Податковий Кодекс України» [14], Державний комітет статистики України Наказ Про затвердження Методики розрахунку рівня рентабельності сільськогосподарської діяльності сільськогосподарських підприємств [15], а також Господарський Кодекс України (ст.144) [16] визначають правові економічні та організаційні основи діяльності в сільському господарстві й регулює відносини, пов’язані з виробництвом, передачею, постачанням і використанням сільськогосподарської продукції, забезпеченням

продуктивної безпеки України, конкуренцією і захистом прав споживачів галузі.

Міністерство аграрної політики та продовольства України є центральним органом виконавчої влади, який здійснює державне управління в сільському господарстві, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України. Цей державний орган забезпечує реалізацію державної політики в агропромисловому комплексі. Функції державного регулювання сільського господарства здійснюють державні органи виконавчої влади, що визначають стратегічні цілі і завдання агропромислового виробництва, забезпечують матеріально-фінансову підтримку аграрного сектора, здійснюють контроль і нагляд за дотриманням аграрного законодавства. [17, с 54]

У відповідності із наказом «Про затвердження Методологічних положень з організації державних статистичних спостережень зі статистики сільськогосподарських підприємств» Державного комітету статистики України (Методологічні положення, розд.2) [18] сільськогосподарськими підприємствами визначаються великі й середні сільськогосподарські підприємства та малі сільськогосподарські підприємства.

Великим, середнім сільськогосподарським підприємством є підприємство, розмір якого дорівнює або перевищує порогові значення хоча б за одним з статистичних критеріїв. Критерії та їх порогові значення визначені на підставі дослідження багаторічних рядів розподілу величин за основними ресурсними і результативними характеристиками сільськогосподарської діяльності підприємств з урахуванням вимоги щодо репрезентативності обсягів валової продукції сільського господарства по категорії сільськогосподарських підприємств на рівні України не менше 90%, а також особливостей бухгалтерського обліку для малих підприємств і фермерських господарств та оптимізації звітного навантаження на респондента:

- площа сільськогосподарських угідь - 200 гектарів;
- чисельність великої рогатої худоби - 50 голів;
- чисельність свиней - 50 голів;

- чисельність овець або кіз - 50 голів;
- чисельність птиці - 500 голів;
- кількість працюючих у сільському господарстві - 20 осіб;
- обсяг доходу (виручки) від реалізації продукції, робіт, послуг сільського господарства - 150 тис.грн.

Відповідно, підприємство, розмір якого менше зазначених порогових величин, є малим сільськогосподарським підприємством.

Згідно з наказом Державного комітету статистики України «Про затвердження Методики розрахунку рівня рентабельності сільськогосподарської діяльності сільськогосподарських підприємств» сільськогосподарське підприємство – це самостійний статутний об'єкт, який має право юридичної особи та здійснює виробничу діяльність у галузі сільського господарства з метою одержання відповідного прибутку (доходу). До складу сільськогосподарського підприємства включаються також фермерські господарства. Для цілей цієї Методики під сільськогосподарськими підприємствами розуміють усі підприємства - юридичні особи або їхні відокремлені підрозділи, що займаються сільськогосподарською діяльністю.

Місце сільськогосподарських підприємств в структурі галузі та види діяльності визначають нормативне регулювання в сфері бухгалтерського обліку та аудиту.

Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” передбачено два види організаційного регулювання відносин в сфері ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності:

1. Регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності з боку держави.
2. Організація та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві [11].

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, які є обов'язковими

для всіх підприємств, гарантують і захищають інтереси користувачів, а також удосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника чи уповноваженого органу або посадової особи відповідно до законодавства та установчих документів. Підприємство самостійно:

- визначає облікову політику підприємства;
- обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних;
- розробляє систему і форми внутрішньогосподарського обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів;
- затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку.

Юридично питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві оформлюються наказом про облікову політику.

Державне регулювання бухгалтерського обліку здійснюється на підставі низки нормативних документів. Сфера дії законодавчих документів є досить широкою.

Так, Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність” поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також на представництва іноземних суб’єктів господарської діяльності [11].

Дещо вужче застосовуються норми більшості Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а саме, підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами всіх форм власності крім бюджетних установ, але сфера дії положень залишається досить широкою.

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, у межах своєї компетенції, відповідно до галузевих особливостей розробляють на базі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку методичні рекомендації щодо їх застосування.

На противагу цьому, наказ про облікову політику є внутрішнім документом конкретного підприємства і тому має велике значення для організації його бухгалтерського обліку.

Згідно статті 63 Господарського кодексу України [16] сільськогосподарські підприємства за організаційною формою господарювання можуть бути зареєстровані як:

- приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи);
- підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності);
- комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади;
- державне підприємство, що діє на основі державної власності;
- підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності).

Систему нормативного регулювання бухгалтерського обліку у сільськогосподарських підприємств України можна представити трьома рівнями, кожен з яких охоплює ряд документів [19] (рис.1).

Дане твердження нормативного регулювання бухгалтерського обліку є загальним і не може бути застосованим конкретно для сільськогосподарських підприємств.

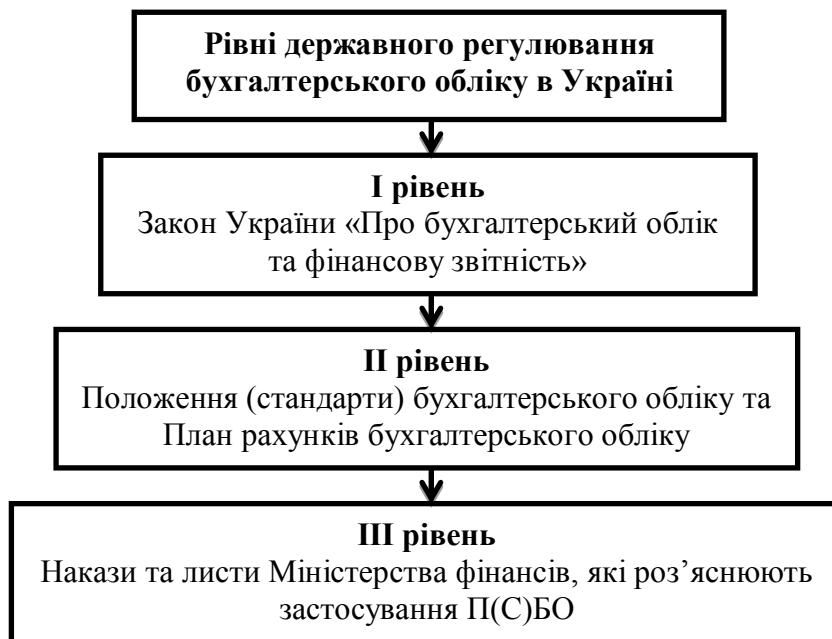

Рис.1. Рівні державного регулювання обліку в Україні за Івахненко С.В.

Петренко Н.І., Бутинець Ф.Ф. [7] пропонують відображення рівнів нормативного регулювання за допомогою п'ятиох рівнів (рис.2). Це розгалуження є більш розширеним та притаманним для сільськогосподарських підприємств.

Рис. 2. Рівні нормативного регулювання обліку за Бутинець Ф.Ф.

Ми пропонуємо вдосконалити систему нормативного регулювання і адаптувати саме для сільськогосподарського підприємства. Врахуємо основні

притаманні для аграрного підприємства вимоги, що висуваються до регламентації ведення бухгалтерського обліку (Рис.3).

Рис. 3. Запропоновані рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку сільськогосподарського підприємства.

П'ятий рівень, що стосується рішень, щодо організації і ведення бухгалтерського обліку, включає в себе наказ про облікову політику, який містить питання, пов'язані з податковим обліком та інші накази керівництва з приводу уніфікації, консолідації обліку між підрозділами підприємства.

Висновок.

Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток

бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі.

До головних рівнів нормативно-правового забезпечення обліку, з нашої точки зору, варто відносити п'ять рівнів, з обов'язковим формуванням загальної та конкретної політики організації обліку саме для конкретного сільськогосподарського підприємства, з врахуванням всіх особливостей організаційно-правового статусу, виду діяльності, розміру та інших особливостей.

Література

1. *Гуцаленко Л.В.* Адаптивна система обліку і контролю результатів діяльності сільськогосподарських підприємств: моногр. / Л.В. Гуцаленко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 372 с.
2. *Жук В.М.* Наукове забезпечення обліку в системі управління аграрним сектором економіки: теорія і практика: Наукова доповідь. – К.: Інститут аграрної економіки, 2008. – 90 с.
3. *Кірейцев Г.Г.* Регулювання розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві України: наукова доповідь на Міжнар. наук-практ. конф. Подільського держ. аграрно-техніч. ун-ту 24-25 вересня 2009 р / Г.Г. Кірейцев. – Кам'янець-Подільський, 2009. – 32 с.
4. *Маренич Т.* Сутність бухгалтерського обліку як системи економічного регулювання / Т. Маренич // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 2. – С. 21-26.
5. *Пантелеєв В.П.* Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація: моногр. / Пантелеєв В.П.; Державна академія статистики, обліку та аудиту. – К.: ДП “Інформ.-аналіт. агенство”, 2008. – 491 с.
6. *Пархоменко В.* Розвиток бухгалтерського обліку: від реформування до адаптації та застосування / В.Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8-9. – С. 3-21.
7. *Петренко Н.І.* Правова основа організації внутрішнього аудиту в Україні / Н.І. Петренко, О.В. Філозоп // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнар. зб. наук. праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. Вип. 1 (16) / Відпов. ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – С. 219-228.
8. *Пилипів Н.І.* Облік і контроль затрат на газотранспортних підприємствах: моногр. / Н.І.Пилипів. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. – 364 с.
9. *Пушкар М.С.* Теорія і практика формування облікової політики: моногр. / М.С. Пушкар, М.Т. Щирба. – Тернопіль: Карт-бланш, 2009. – 260 с.
10. *Сук Л.К.* Організація бухгалтерського обліку: підручник / Л.К. Сук, Л.П. Сук. – К.: Каравела; Піча Ю.В., 2009. – 624 с.

11. Законів України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365.
12. Законів України «Про аудиторську діяльність» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 23, ст.243.
13. Закон України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років (ст.1) м.Київ, 18 січня 2001 року N 2238-III »
14. «Податковий Кодекс України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 13-14, N 15-16, N 17, ст.112
15. Державний комітет статистики України Наказ Про затвердження Методики розрахунку рівня рентабельності сільськогосподарської діяльності сільськогосподарських підприємств (Методика, розд.1) 14.02.2011 N 33
16. Господарський Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 18, N 19-20, N 21-22, ст.144)
17. Крупка Ю. М. Аграрне право України: Навч. посіб. / За наук. ред. Н. Р. Малишевої.— К.: Університет «Україна», 2006.— 160 с.
18. Державний комітет статистики України Наказ «Про затвердження Методологічних положень з організації державних статистичних спостережень зі статистики сільськогосподарських підприємств» (Методологічні положення, розд.2) 09.11.2011 N 289
19. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту. – К: Знання-прес, 2003 р. – 349 с.

Summary

Normatively regulator aspects of modern accounting of agricultural enterprises. / Sokil O.G.

Criteria of agricultural enterprise determination were investigated. The regulator aspects of modern record-keeping of agricultural enterprises are considered in the article. It is suggested to perfect the system of the fivelevel normative adjusting of book-keeping.

Key words: normative adjusting, agricultural enterprise, book-keeping.